

Εξομολόγηση και Ψυχοθεραπεία.

του πρωτοπρεσβύτερου Κωνσταντίνου Στρατηγοπούλου.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ :

Εισαγωγή.

Τι είναι πρόσληψη;

Τι είναι ψυχιατρική;

Τι είναι ψυχολογία;

Τι είναι ψυχοθεραπευτική;

Υπάρχει ορισμός της ψυχής στην Ψυχοθεραπευτική;

Ορισμός της ψυχής, σύμφωνα με τους Πατέρες της Εκκλησίας.

Πρώτο θεολογικό σημείο.

Δεύτερο θεολογικό σημείο.

Τρίτο θεολογικό σημείο.

Τι είναι οι ψυχοθεραπευτικές μεθοδολογίες;

Πώς θεραπεύεται το "εγώ" σύμφωνα με τον Άγιο Μάξιμο τον Ομολογητή.

Ο μισών την ψυχήν αυτού ένεκα εμού και του Ευαγγελίου, ούτος σώσει αυτήν.

Μπορεί το Μυστήριο να δεχτεί τεχνικές και μεθοδολογίες;

Εισαγωγή:

Έχουμε μπροστά μας ένα θέμα πάρα πολύ καίριο πραγματικά, πολύ λεπτεπίλεπτο, που πρέπει να το δούμε με πλεονάζουσα σοβαρότητα, γιατί ακριβώς αυτή η συγκριτική που θέτει το θέμα μπροστά μας, «Ψυχοθεραπεία και Εξομολόγηση», μπορεί να δημιουργήσει συγχύσεις ή ακόμη και περιττές αντιπαλότητες. Επειδή το θέμα είναι πάρα πολύ μεγάλο, στα λίγα λεπτά που διαθέτω μπροστά μου, θα προσπαθήσω να το σκιαγραφήσω πολύ απλά, πολύ αδρά, να πω πολύ μεγάλες έννοιες με απλά λόγια, να το ορίσω στην αγάπη σας και να' χετε κάποιο στοιχείο, κάποιο επίπεδο, για να μπορείτε όταν γίνονται αυτές οι αναλύσεις να τις καταλαβαίνετε λίγο καλύτερα.

Πρώτα-πρώτα, πού στοχεύει αυτή η συγκριτική; Τι στόχο έχει; «Εξομολόγηση ή ψυχοθεραπεία». Πρώτα-πρώτα για ένα ξεκαθάρισμα εννοιών, να ξέρουμε τι έχουμε μπροστά μας και ποιες είναι οι έννοιες, ποιες είναι οι ορολογίες. Τι εννοούμε «ψυχοθεραπεία». Και ένα δεύτερο, πάρα πολύ ουσια-στικό και πολύ καίριο για την Εκκλησία μας, είναι για να μη γίνει πρόσληψη λαθεμένων στοιχείων.

Τι είναι πρόσληψη;

Τι είναι πρόσληψη: ξέρετε, η Εκκλησία μας όταν μπει σ' ένα χώρο για να κάνει ποιμαντική, όταν κάνει ιεραποστολή, προσλαμβάνει τα στοιχεία του πολιτισμού που είναι εκεί -του τόπου- τη «σάρκα» του τόπου και μέσα σ' αυτή τη «σάρκα» ορίζει την αγάπη του Θεού. Και ο Χριστός προσέλαβε την ανθρώπινη σάρκα, την ανθρώπινη φύση. Έτσι λοιπόν η πρόσληψη είναι ένα καίριο θέμα· τι προσλαμβάνουμε. Ό,τι είναι προς πρόσληψη, προς αγιασμό, το προσλαμβάνουμε. Βλέπετε, ο Χριστός προσέλαβε την ανθρώπινη φύση. Δεν προσέλαβε την αμαρτία της ανθρώπινης φύσης. Έχουμε εμείς κάτι να προσλάβουμε από αυτούς τους χώρους που γίνονται αυτές οι διεργασίες, ή όχι; Έχουμε να πάρουμε κάτι από όλες αυτές τις μεθοδολογίες που αναπτύσσονται, εμείς, ως νέες τεχνικές προσεγγίσεως των ψυχικών δεδομένων; Πρέπει να τονίσω εκ προοιμίου, για τους χώρους που θα αναφερθώ, της

ψυχοθεραπείας ειδικά, ότι όσοι ασχολήθηκαν έχουν ένα καλό κοίταγμα, μια καλή διάθεση, δεν υπάρχει δηλαδή κακότητα. Θέλουν να βοηθήσουν τον σήμερα κουρασμένο και τραυματισμένο άνθρωπο. Γι' αυτό δεν διαθέτουμε καμία αμφιβολία. Είναι μια προσπάθεια να βοηθήσουν τον άνθρωπο. Αλλά το θέμα είναι το πώς θα βοηθήσουν τον άνθρωπο.

Να αρχίσω πρώτα-πρώτα να ξεκαθαρίζω τους όρους. Οι πιο γνωστοί όροι που έχουμε μπροστά μας είναι οι όροι: ψυχιατρική, ψυχολογία και ψυχοθεραπευτική. Διαφέρουν αυτοί οι τρεις όροι. Να πω πού διαφέρουν και τι είναι. Για να ξέρουν και οι χριστιανοί να μη συγχύζονται και μπλέκουν τα πράγματα.

Τι είναι ψυχιατρική;

Η ψυχιατρική ασχολείται -ως ιατρικός κλάδος- με τις διεργασίες του εγκεφάλου, του νευρικού συστήματος και των νευροδιαβιβαστών. Απλά τα λέω τώρα. Ό,τι αφορά δηλαδή τα σωματικά μεγέθη. Και όπως σεβόμαστε την ιατρική για όλα τα μέλη του σώματός μας, σεβόμαστε και εκείνους που προσεγγίζουν τα οργανικά μεγέθη του εγκεφάλου, του νευρικού συστήματος (ένα όργανο είναι) και των λεγομένων νευροδιαβιβαστών, που είναι μια προσπάθεια που κάνει σήμερα η επιστήμη να βρει βαθύτερες οργανικές διεργασίες, για θεραπεία του ανθρώπου. Είναι ένα οργανικό μέγεθος και, ομολογουμένως, σήμερα ο μεγαλύτερος χώρος της ψυχιατρικής ομολογεί πως ο όρος «ψυχιατρική» είναι ατυχής. Γιατί το περιεχόμενό του είναι σωματικό. Έχουν γραφτεί κείμενα, πάρα πολλά, και στην Ελλάδα μας και στο εξωτερικό για το ατυχές του όρου «ψυχιατρική». Βλέπετε και μόνο ο όρος συγχύζει τα πράγματα. Είναι μια προσέγγιση σωματική. Αυτό το ξεκαθαρίζουμε. Άρα, δεν έχουμε τίποτα με την ψυχιατρική υπ' αυτήν την έννοια. Εφόσον προσδιορίζει αρρωστημένο εγκεφαλικό μέγεθος, νευρικό σύστημα ή οτιδήποτε άλλο αφορά το σώμα. Μπορεί, φυσικά, το σώμα να αρρωσταίνει από τις διεργασίες της ψυχής. Μπορεί να το δούμε σε λίγο αυτό, αλλά πιστεύω να καταλάβετε πως η ψυχιατρική είναι ένας κλάδος επιστημονικός, θετικός, κοιτάζει το σώμα απλώς έτυχε κάτω από μια λανθασμένη ορολογία να εκφράζει αυτό που εκφράζει. Εξάλλου σ' άλλες χώρες δεν μιλάνε καν για ψυχιατρική, μιλάνε για διανοητικές νόσους (mental diseases). Έτσι λοιπόν, δε

μας αφορά τώρα η ψυχιατρική, εφόσον η ίδια δεν προσπαθεί να μπει σ' άλλους χώρους που δεν τους κατέχει. Είναι σωματική διεργασία, πιστεύω να το καταλάβετε.

Τι είναι ψυχολογία;

Δεύτερον, η ψυχολογία. Και εδώ ο όρος είναι ατυχής. Γιατί η ψυχολογία τι κάνει; Διαπιστώνει πώς συμπεριφέρεται ο άνθρωπος κάτω από διάφορες συνθήκες. Δηλαδή, αν ένας εργάτης δουλεύει σ' ένα εργοστάσιο που έχει θόρυβο, αυτός κουράζεται και αρρωσταίνει, επειδή είναι ο θόρυβος μεγάλος. Βλέπει η ψυχολογία και λέει «όταν υπάρχει θόρυβος, αυτός ο άνθρωπος είναι στενοχωρημένος». Είναι μια παρατήρηση μιας συμπεριφοράς. Τα λέω πολύ απλά. Παρατηρεί απλώς πώς κινείται η ψυχή που δεν την ξέρει. Απλώς παρατηρεί συμπεριφορά. Κοιμάται ένας σ' ένα χώρο που είναι χωρίς ήλιο. Ε, αισθάνεται λίγο άσχημα. Αυτό το παρατηρεί η ψυχολογία. Είναι παρατήρηση συμπεριφοράς.

Τι είναι ψυχοθεραπευτική;

Και υπάρχει και η ψυχοθεραπευτική. Είναι η προσπάθεια πια, κάποιων, για να θεραπεύσουν την ψυχή. Μπορεί κι ένας ψυχίατρος να ξεφύγει από τα όριά του και να κάνει ψυχοθεραπεία. Μπορεί κι ένας ψυχολόγος να ξεφύγει από τα όριά του (παρατήρηση απλώς: να πει για ένα παιδί το οποίο είναι σε μια οικογένεια η οποία φωνάζει, κάνει φασαρία, ότι είναι νευρικό στο σχολείο). Είναι μια ψυχολογική παρατήρηση. Αλλά παρατήρηση δεν είναι ο λόγος περί ψυχής. Είναι μια παρατήρηση πώς εκφέρεται η ψυχή. Η ψυχοθεραπεία, λοιπόν, είναι κάτι τελείως διαφορετικό. Είναι η προσπάθεια να θεραπευτεί η ψυχή. Τονίζω πως δεν είναι ανάγκη να είσαι ψυχίατρος για να κάνεις ψυχοθεραπευτική, ούτε ψυχολόγος. Μπορεί να είσαι ένας ψυχοθεραπευτής, ο οποίος εκφράζει διάφορες φιλοσοφικές αντιλήψεις. Η ψυχοθεραπεία είναι μία έκφραση διαφόρων φιλοσοφικών αντιλήψεων περί ψυχής. Και εδώ είναι το επικίνδυνο, γιατί η ψυχοθεραπευτική θέλει να θεραπεύσει την ψυχή και προτείνει μάλιστα και μεθοδολογίες θεραπείας της ψυχής. Γι' αυτό εκείνο που μας αγγίζει εμάς κι εκεί που μπορεί να γίνει μίξη, όχι σωστή μίξη, με τα θέματα της εκκλησιαστικής ποιμαντικής θεραπευτικής και εξομολογήσεως, είναι η ψυχοθεραπευτική προσέγγιση. Τα άλλα -είπα-

είναι συγκεκριμένα. Αρκεί κι αυτοί να μην εκτρέπονται (μπορεί ένας ψυχολόγος να κάνει ψυχοθεραπευτική εξεστράφη από την παρατήρηση, παρατήρηση συμπεριφοράς είναι).

Υπάρχει ορισμός της ψυχής στην Ψυχοθεραπευτική;

Έτσι λοιπόν αν καταλάβετε αυτή τη βασική αφητηριακή τοποθέτησή μου εξ απόψεως ορισμών, μπορώ να προχωρήσω. Άρα στέκομαι στο: τι είναι αυτή η ψυχοθεραπεία; Τι τολμάνε να γιατρέψουν; Πώς γιατρεύουν; Το πρώτο ερώτημα: η ίδια η ψυχιατρική αρχίζει να αρνείται τον όρο ψυχή. Δεν τον ξέρει. Τι είναι αυτό που λένε αυτοί ψυχή; Τι ορίζεται ως ψυχή; Όσο μπόρεσα, έχω κοιτάξει και πολλά συγγράμματα και πολλά λεξικά που αναφέρονται σ' αυτόν τον χώρο των ψυχο-επιστημών. Ο ορισμός της ψυχής δε δίνεται πουθενά. Ασχολούμεθα δηλαδή με κάτι -αν είμαστε ψυχοθεραπευτές- και δεν ξέρουμε ούτε το περιεχόμενο της αναζητήσεώς μας. Όταν λέω «γεωλόγος» εννοώ αυτόν που ασχολείται με τη γη. Άρα το περιεχόμενο της ερεύνης του είναι η γη. Όταν λέω «βιολόγος» εννοώ αυτόν που ασχολείται με τα του οργανικού βίου του ανθρώπου. Όλες αυτές οι επιστήμες έχουν ένα κέντρο. Ο ψυχοθεραπευτής και φυσικά και ο ψυχολόγος -που απλώς βλέπει τις αντιδράσεις της ψυχής στις διάφορες καταστάσεις- δεν ξέρει το αντικείμενο με το οποίο ασχολείται. Δεν υπάρχει ορισμός της ψυχής στην ψυχοθεραπευτική. Δεν υπάρχει. Ουδείς. Άρα δεν ξέρουν με τι ασχολούνται. Γι' αυτό ακριβώς να αρχίσω τώρα να κάνω μια θεολογική προσέγγιση, να σας δώσω τι λέει η Εκκλησία μας και μετά θα κάνω μια συγκριτική.

Ορισμός της ψυχής, σύμφωνα με τους Πατέρες της Εκκλησίας:

Έχω βρει κάποιους ορισμούς της ψυχής σε κείμενα των πατέρων. Απλώς να παραθέσω δύο από τους πατέρες που προσεγγίζουν την έννοια της ψυχής και δίνουν ορισμό της ψυχής. Υπάρχει ένας απλός ορισμός, αλλά πολύ ουσιαστικός, που δίνεται πρώτα-πρώτα από τον Άγιο Γρηγόριο το Θεολόγο. Μάλιστα αυτός ο ορισμός είναι γραμμένος σ' ένα από τα κείμενά του, τα «Δογματικά Έπη» («Έπη», δηλαδή τραγούδια), που είναι γραμμένα στο πρωτότυπο σε αρχαία Ελληνική γλώσσα και μάλιστα σε ρυθμό αρχαίων και ιαμβικών στίχων, πάρα πολύ δύσκολα γραμμένα, αλλά εγώ θα διαβάσω μετάφραση. Είναι κορυφαία ποιήματα δογματικά. Λέει ο Άγιος Γρηγόριος ο

Θεολόγος στα «Δογματικά Έπη», περί ψυχής: «Η ψυχή είναι πνοή του Θεού και δέχθηκε σύντροφό της ό,τι έδωσε ο Θεός να τη συντροφεύει», το σώμα δηλαδή. Αυτή είναι η προσέγγιση του Γρηγορίου του Θεολόγου, απλή. «Πνοή έδωσε ο Θεός». Έναν πιο προχωρημένο ορισμό, πολύ προχωρημένο ορισμό, μετά από μερικούς αιώνες απ' το Γρηγόριο το Θεολόγο δίνει ο Άγιος Ιωάννης ο Δαμασκηνός, σε εκείνο το περίφημο βιβλίο του -εύχομαι όλοι οι Χριστιανοί να το διαβάσουν- που λέγεται «Έκδοσις ακριβής της Ορθοδόξου πίστεως», όπου ο Άγιος Ιωάννης ο Δαμασκηνός βάζει κάτω και αναλύει, απλά και γλαφυρά, τα δόγματα της πίστεώς μας. Γι' αυτό λέγεται «Έκδοσις ακριβής της Ορθοδόξου πίστεως». Να διαβάσω το κείμενο που γράφει εδώ ο Άγιος Ιωάννης ο Δαμασκηνός' ορισμός της ψυχής: «ψυχή, λοιπόν, είναι ουσία ζώσα, απλή, ασώματη, άορατη κατά τη φύση της στα σωματικά μας τα μάτια, λογική και νοερή, ασχημάτιστη. Ενώ χρησιμοποιεί ως όργανο το σώμα και παρέχει σ' αυτό ζωή και αύξηση και αίσθηση και γέννηση, χωρίς να έχει αλλού νου στην περιοχή της, αλλά είναι η ίδια καθαρή, αυτεξούσια, θελητική, ενεργητική, τρεπτή, δηλαδή εθελότρεπτη' είναι και κτιστή, αφού όλα αυτά τα έχει πάρει κατά φύσιν από το Δημιουργό της, απ' όπου πήρε το είναι κατά φύσιν». Κι έτσι είναι. Πολύ βαθύς ορισμός, πραγματικά θα χρειαζόταν μια ώρα για ανάλυση του ορισμού. Προσέξτε τη λέξη «ουσία». Είναι καίρια για την ανάλυσή μας η λέξη «ουσία» που είναι «απλή». Να θυμηθούμε πάλι το Γρηγόριο το Θεολόγο που λέει πως ο Θεός είναι «απλός», δηλαδή δεν έχει διχασμούς μέσα Του. Και εφόσον η ψυχή είναι κτίσμα του, αλλά είναι εικόνα του Θεού, είναι κι αυτή απλή. Δηλαδή δεν είναι φτιαγμένη να έχει διχασμούς. Και φυσικά είναι άορατη, λογική και νοερή. Κρατήστε λοιπόν ότι είναι ουσία ζώσα, απλή κι όλα τα άλλα που είπα και φυσικά είναι κτιστή, έχει φτιαχτεί από κάποιον.

Παρακαλώ τώρα την αγάπη σας όσο μπορείτε να με ακολουθήσετε σε τρία κεφαλαιώδη σημεία, που αν γίνουν κατανοητά από το πλήρωμα της Εκκλησίας, τότε θα έχουμε στο χέρι μας τα όπλα για τη διαφοροποίηση και τη διάκρισή μας από όλες τις ψυχοθεραπευτικές μεθοδολογίες. Δεν τις λέω ακόμη ποιες είναι. Να ξέρουμε τι έχουμε εμείς ως θησαυρό στα χέρια μας και μετά βλέποντας το άλλο που έχουν οι άλλοι, θα μπορούμε να κάνουμε τη συγκριτική μας χωρίς αντιπαλότητες. Είπα, σέβομαι τον κόπο και τον μόχθο

αυτών των ανθρώπων· προσπαθούν κάπου να κρατήσουν κάποιους ανθρώπους. Πιθανώς κι απ' την αυτοκτονία. Το σέβομαι! Αλλά αυτό δε σημαίνει ότι δέχομαι τη μεθοδολογία ή τους ορισμούς τους. Άλλο που δε λέω ότι είναι βλάσφημοι -δεν ξέρουν, λέω- κι άλλο που εμείς έχουμε μια πλεονάζουσα θεολογία που έχει να δώσει κάλλος και σ' αυτό που κι εκείνοι κάνουν. Για να δούμε λοιπόν τρία καίρια σημεία της θεολογίας μας, τα οποία δίνουν πραγματικά απαντήσεις σ' όλη μας την αναζήτηση. Αυτά που σας παρουσιάζω σήμερα έχω τη μεγάλη χαρά για πρώτη φορά να τα παρουσιάζω σε σας σαν ένα σχεδιάγραμμα ενός μεγάλου βιβλίου που ετοιμάζω γι' αυτά τα θέματα. Για πρώτη φορά καταθέτω το πρώτο μου σχέδιο εδώ στην αγάπη σας.

Πρώτο θεολογικό σημείο:

Ποια είναι αυτά τα τρία σημεία, τα καίρια, τα θεολογικά. Μίλησαν πολλοί πατέρες της Εκκλησίας μας, επέλεξα ελάχιστα κομμάτια και περικοπές -να μην σας κουράζω- στις κορυφαίες εκφράσεις τους. Πρώτο θεολογικό σημείο. Γράφει ο Γρηγόριος ο Παλαμάς κάτι καταπληκτικό, ότι η ψυχή του ανθρώπου έχει ουσία και ενέργεια. Μην μπλέκεστε με τις ορολογίες. Ενέργεια είναι ό,τι βλέπουμε να εκφράζεται: τα αισθήματα, τα συναισθήματα είναι ενεργήματα της ουσίας που δεν την προσεγγίζουμε, μια ουσία που δεν μπορούμε να την προσεγγίσουμε. Ενέργεια είναι όλα αυτά με τα οποία εκφέρεται η συμπεριφορά μας. Ουσία και ενέργεια. Λέει ο Γρηγόριος ο Παλαμάς, η ψυχή των ζώων (προσέξτε, λέει ότι τα ζώα έχουν ψυχή, αλλά τι ψυχή) είναι η ζωή του σώματός τους. Δεν υπάρχει όμως ουσία της ψυχής, είναι μόνο ενέργεια. Πεινούν, πηδούν, χορεύουν, γιατί δεν έχουν τίποτα άλλο εκτός από τα ενεργούμενα μέσω του σώματος, γι' αυτό και όταν διαλύεται το σώμα, συνδιαλύεται και αυτή η ενέργεια μαζί. Είναι μια ενέργεια αυτό. Το λέει και η Αγία Γραφή. Λέει «το αίμα του ζώου ψυχή αυτού εστί». Δεν είναι αυτή η ψυχή που λέμε εμείς, η κατ' εικόνα, αλλά είναι μια ενέργεια. Άρα βλέπετε, έχουμε ουσία και ενέργεια στην ψυχή μας. Μόνο ο άνθρωπος έχει την ουσία. Τα ενεργήματα είναι κάποιες κινήσεις ζωικές. Δεν είναι μόνο σάρκα το ζώο, έχει μία κίνηση, ο Δημιουργός την έδωσε, αλλά είναι μόνο ενέργειες, όχι ουσία. Λέει ο Άγιος Μάξιμος ο Ομολογητής : «η ψυχή του ανθρώπου κινείται, είναι θρεπτική και αυξητική». (Αυξάνει, κινείται, θρέφεται, αυτό είναι η ενέργεια της ψυχής). Είναι λέει και «ορμητική». Βλέπετε τα ζώα είναι ορμη-

τικά (έχουν και ορμές) και αυτό είναι ενέργεια, αλλά είναι λέει και λογική, έλλογος· πάνω στην ψυχή έρχεται και εγκαθιδρύεται η Χάρις του Θεού. Αυτή είναι η ουσία του Θεού. Τα ζώα έχουν το αυξητικό, έχουν το ορμητικό, αλλά δεν έχουν το έλλογο, γι' αυτό λέει πάρα πολύ ωραία ο Βασίλειος Καισαρείας, ένας πατέρας της Εκκλησίας που έγραψε μία δική του «Εξαήμερο», ο γνωστός Βασίλειος Καισαρείας (λέω δική του «Εξαήμερο», γιατί άλλοι έγραψαν «Εξαήμερο»): «επειδή τα ζώα δεν έχουν αυτήν την ουσία της ψυχής, ο Θεός αναπλήρωσε την έλλειψη του λογικού με την υπεροχή των αισθητηρίων». Βλέπετε, τα ζώα πηδάνε πιο πολύ από εμάς, τρέχουν πιο γρήγορα από εμάς, κάνουν πράγματα που δεν τα κάνουμε εμείς, γιατί δεν έχουν αυτήν την ουσία της ψυχής, όπου εδράζεται το λογικό, και είναι μόνο το ορμητικό και το θρεπτικό. Αν αγνοήσω την ουσία της ψυχής, όλα τ' άλλα τι είναι; Ζωώδεις εκφράσεις: θυμός, νεύρα, ταχύτητα, αγωνία, πεινώ, δεν πεινώ, έχω ανάγκες. Αν βγάλω την ουσία που την ξέρει μόνο η Εκκλησία η οποία έδωσε ορισμό, για ποια ψυχή ομιλώ; Αν δεν ξέρω αυτό το σημείο διακρίσεως ουσίας και ενέργειας της ψυχής του Παλαμά, του Βασιλείου Καισαρείας, του Γρηγορίου Θεολόγου και του Μαξίμου, τότε πώς προσεγγίζω την ψυχή; Θα δούμε σε λίγο -μερικά παραδείγματα θα δώσω- ότι όλες οι ψυχοθεραπευτικές μεθοδολογίες αγνοούν το λογικό μέρος της ψυχής και κινούνται στο πώς θα χαλιναγωγήσουν ή και θα ερεθίσουν τα ένστικτα σαν θεραπευτική μεθοδολογία. Αλλά τους λείπει η ουσία του πράγματος. Πώς μπορεί λοιπόν να γιατρέψουν την ψυχή όλη, αφού δεν ξέρουν ότι η ψυχή είναι ουσία και ενέργεια και λένε ότι είναι μόνο ενέργεια; Πιστεύω αυτό να το καταλάβετε.

Δεύτερο θεολογικό σημείο:

Δεύτερο θεολογικό σημείο. Δεύτερος ορισμός, και αυτός πολύ απαραίτητος. Έρχεται από το κάλλος της θεολογίας του Αγίου Μαξίμου του Ομολογητού. Θα σας το πω με ένα απλό σχήμα. Λέει, καθετί και φυσικά ο άνθρωπος που έλαβε την ύπαρξη -το είναι- ενώ δεν ήταν τίποτε -από το μη είναι- κινείται. Επειδή τον έφτιαξε μία αιτία και κινείται. Ο άνθρωπος έτσι φτιάχτηκε από το Θεό, κινείται γιατί φτιάχτηκε από το Θεό· κινείται, είναι σε μια συνεχή κίνηση. Αυτή η κίνηση είναι φτιαγμένη από το Θεό για να πηγαίνει τον άνθρωπο στο Θεό. Γι' αυτό γίνεται η κίνηση. Είναι μια κίνηση πάντοτε αναγωγική, προς τα πάνω και συνέχεια κινείται ο άνθρωπος προς το Θεό,

μέχρις ότου καταλήξει μέσα στο Θεό, όπου, λέει ο μεγάλος θεολόγος Μάξιμος ο Ομολογητής, εκεί φτάνει σε μία κατάσταση όπου φαίνεται ότι παύει, αλλά δεν παύει. Ο Θεός είναι ατελείωτος, είναι αιώνιος. Δε λέει ο Απόστολος Παύλος «από δόξα εις δόξαν»; Αλλά κάπου αναπαύεται στο Θεό. Που τι σημαίνει; Έγινε άτρεπτος άνθρωπος πια. Ενώ βλέπετε, κινούμεθα προς το Θεό, αλλά αμαρτάνουμε λίγο από δω, λίγο από κει, μας έρχονται λογισμοί, υποκύπτουμε στους λογισμούς, αλλά κινούμεθα προς το Θεό και η θεραπευτική της Εκκλησίας μας είναι να κινηθούμε προς το Θεό. Η Εκκλησία μας μας βάζει να κινηθούμε: προσευχήσου, κάνε μετάνοια, βάλε το είναι σου, η λειτουργία, να κινηθείς σ' Αυτόν. Και εμείς πέφτουμε. Ανάπαυση στο Θεό σημαίνει πια μια ακινησία που δεν είναι ακινησία, γίνεται ο άνθρωπος άτρεπτος, η ψυχή του πια κινείται και πάλι κινείται. Πού να σταματήσει; Μέσα στο αιώνιο; Μέσα στο απέραντο; Μέσα στο ατέλειωτο; Να λοιπόν κάτι σπουδαίο. Η κίνηση της ψυχής προς το Δημιουργό της ως θεραπευτική τομή. Αγνοώντας την κίνηση αυτή, πώς μπορείς να προσεγγίσεις τη θεραπευτική;

Ακούστε τι γίνεται στον κόσμο. Κινούνται οι άνθρωποι οριζόντια. Τρέχουνε. Άλλοι τρέχουν πολύ και κουράζονται και άλλοι επειδή κουράστηκαν πάνε να ξεκουραστούν. Άλλοι δεν κάνουνε τίποτα και μόνο αναπαύονται. Και αυτοί που τρέχουν αρρωσταίνουν και αυτοί που δεν τρέχουν αρρωσταίνουν. Τι λέει η Εκκλησία; Λάθος και τα δύο. Αν τρέχεις, χωρίς να τρέχεις προς το Δημιουργό σου, λάθος τρέχεις. Αν δεν κινείσαι, χωρίς να φτάσεις στην ατρεψία, που είπαμε είναι μια στάση, πάλι αρρώστια είναι. Πώς θα κινηθεί ο τεμπέλης, ο οκνηρός και πώς θα κινηθεί ο δυναμικός και ο δραστήριος; Και οι δυο θα κινηθούν προς το Θεό. Δεν είναι δηλαδή τον τεμπέλη να τον βάλω να δουλέψει, ή αυτόν που δουλεύει πολύ να τον βάλω να ξεκουραστεί λίγο. Και τα δύο είναι αρρώστιες. Αν δεν καταλάβουμε αυτήν την κίνηση του Αγίου Μαξίμου του Ομολογητή προς το Θεό, που είναι η μόνη θεραπευτική κίνηση που έχει ο άνθρωπος, δεν κάναμε τίποτα. Ακόμη και στο χώρο της Εκκλησίας. Βλέπετε πώς συνδυάζεται η μετάνοια: εξομολόγηση. Σου λέει, κάνε μια κίνηση. Να κινηθεί το σώμα. Τι είναι η γονυκλισία; Τι είναι η νηστεία; Τι είναι η ενατένιση με το μάτι, της εικόνας; Τι είναι όλες αυτές οι σωματικές πράξεις που κάνουμε στην Ορθοδοξία μας και πολλοί άλλων ομολογιών δεν τις καταλαβαίνουν; Είναι η κίνηση του όλου ανθρώπου προς το Θεό. Τι είναι

αυτός ο συνεχής κύκλος των ακολουθιών της Εκκλησίας μας; Η κίνηση πρωί, μεσημέρι, βράδυ: Μεσονυκτικό, Απόδειπνο, Όρθρος, Εσπερινός. Μια συνεχής κίνηση: Όρες Πρώτη, Τρίτη, Έκτη, Ενάτη. Μια συνεχής ενεργοποίηση προς Αυτόν, προς το Θεό.

Αυτό το σημείο λοιπόν της κινήσεως για μια στιγμή ο Μάξιμος ο Ομολογητής το λέει (είπα αναπαύεται), το λέει και λίγο αλλιώς ο Μάξιμος. Βλέπετε «στάση» δεν είναι καλή λέξη. Το λέει «έκσταση». Είναι μια άλλου είδους στάση. Μες το Θεό. Και ενώ αναπαύεσαι είσαι εκεί μέσα. Και επειδή ο Θεός είναι απέραντος, συνέχεια κινείσαι «από δόξα εις δόξαν». Άρα, η θεραπευτική της Εκκλησίας μας, η μοναδική θεραπευτική, αυτό το μέγεθος το ορίζει ως θεραπεία. Βλέπετε, πρώτα ήταν η ουσία και η ενέργεια και μετά έρχεται αυτή η κίνηση, η συνεχής κίνηση προς το Θεό. Αν κάποιος δεν ορίσει τον υπό θεραπεία κάτω απ' αυτήν την κίνηση, απλώς τον ταλαιπωρεί από δω κι από κει. Τον συγκρατεί, να μην αυτοκτονήσει, να μην απογοητευτεί, να μην καταστρέφει τον κόσμο. Καλά κάνει και τον συγκρατεί, αλλά δεν μπορεί πάντα να τον συγκρατεί, αν δεν τον βάλει σ' αυτή την κίνηση. Να, βλέπετε μια άλλη ειδιοποιός διαφορά. Καίρια, ανεπανάληπτη διαφορά της Εκκλησίας μας απ' οποιαδήποτε ψυχοθεραπευτική διαδικασία και ας έχει τις καλύτερες προθέσεις. Το ξαναλέω δε θέλω να παρεξηγηθώ. Οι άνθρωποι έχουν καλές προθέσεις και κουράζονται και ιδρώνουν κοντά στους ανθρώπους, κουράζονται πραγματικά. Αλλά δεν είναι η έξοδος της τραγωδίας εκεί που ψάχνουν απλώς.

Τρίτο θεολογικό σημείο:

Και ένα καίριο σημείο, το τρίτο σημείο το θεολογικό, μπορεί να δώσει αυτή τη διαφορά. Είναι κάτι πράγματι καταπληκτικό, που είναι γραμμένο από τους μεγάλους αυτούς πατέρες, το Μάξιμο και τον Παλαμά. Να διαβάσω το κείμενο του Μάξιμου. «Ο Θεός», λέει, «ο οποίος δημιούργησε την ανθρώπινη φύση, δεν έβαλε μέσα της ηδονή» -μην το παρεξηγήσετε, ακούστε πώς το ερμηνεύει- «αλλά κάποια νοερή δύναμη προς ηδονή». Θέλω να σταθώ ένα λεπτό, έχει καίρια σημασία. Είμαστε γεμάτοι από αισθήσεις. Βλέπουμε, ακούμε, αισθανόμαστε τα πάντα, όλα είναι αισθήσεις. Οι αισθήσεις είναι απ' το Θεό, αλλά ο Θεός, λέει, δεν έδωσε ηδονή στην κάθε αίσθηση. Προσέξτε,

έδωσε κίνηση προς ηδονή προς το Θεό. Αν οι αισθήσεις στραφούν στο Θεό και κινηθούν προς το Θεό, όλες οι αισθήσεις -αυτό που κάνει η Ορθοδοξία μας. Ο άνθρωπος έχει μέσα του την κίνηση προς ηδονή, το 'χει μέσα του, αλλά τι ηδονή; Αυτή η ηδονή του «εράσθαι τον Θεόν», λέει ο Μάξιμος, να αγαπάς το Θεό. Αν έχουμε την κίνηση προς ηδονή, όλα τ' άλλα είναι αισθήσεις (η γεύση κτλ), αν η κίνηση για ηδονή δεν πάει στο Θεό, υπάρχει όμως μέσα, τότε στρέφεται και γίνεται ηδονή των αισθήσεων και εκεί αρχίζει η αμαρτία. Βλέπετε, καίριο σημείο αυτό σε μια ψυχοθεραπευτική διαδικασία και μάλιστα τονίζει ο Μάξιμος «και επειδή είδε ο Θεός πως ο άνθρωπος έτρεψε όλη την ηδονή, την κίνηση προς ηδονή που είχε προς το Θεό, την έτρεψε τώρα προς τις αισθήσεις του, ο Θεός έβαλε ένα φάρμακο και ένα θεραπευτήριο, σπουδαίο θεραπευτήριο, έβαλε την οδύνη, όπου μες την οδύνη και τον πόνο η ηδονή που πάει να ξεσπάσει, να γίνει κάτι κυρίαρχο αρχίζει και υποτάσσεται. Έβαλε λοιπόν την οδύνη ως φάρμακο. Έρθε η οδύνη και καλύπτει την ηδονή του ανθρώπου.

Αυτά τα τρία καίρια σημεία τα θεολογικά -επιτρέψτε μου να τα επαναλάβω απλώς να τα θυμάστε για τη συνέχειά μας, γιατί εκεί θα στηριχθούμε- ορίζουν την ουσιαστική διαφορά του μυστηρίου της Εκκλησίας, της θεραπευτικής της, από οποιαδήποτε άλλη καλοπροαίρετη και έντιμη κατά τα κοσμικά προσπάθεια θεραπευτικής. Τονίζω πρώτα η διαφορά ουσίας και ενέργειας στην ψυχή. Ενέργειες είναι οι εκφράσεις οι εξωτερικές, ουσία είναι το έλλογο. Ορίζω το δεύτερο η κίνηση προς το Θεό και καμία άλλη κίνηση δεν θεραπεύει τον άνθρωπο παρά μόνο η κίνηση προς το Θεό, όπως τα όρισα από τον Μάξιμο τον Ομολογητή, η κίνηση που γίνεται παύση, έκσταση και ξανά κίνηση. Και τρίτον η δομή της ηδονής, η τάση για την ηδονή, που επειδή δεν την έχουμε προς το Θεό, δεν έχουμε αυτήν την κίνηση να αγαπήσουμε το Θεό ως ηδονή, αυτό ξεσπάει στα οριζόντια μεγέθη. Και θαρρείς και κρατάς στα χέρια σου έναν πύραυλο που πρέπει να εκτοξευτεί προς τα πάνω, αν αποτύχει η διαδικασία της εκτοξεύσεως, σκάει κάτω οριζόντια και συντρίβει τα πάντα στο γύρω περιβάλλον. Αυτό γίνεται. Αυτή η δύναμη για ηδονή που έδωσε ο Θεός, αλλά ηδονή του «εράν Αυτόν», του αγαπάν Αυτόν και είναι η κίνηση προς ηδονή, βλέπετε λέει κίνηση. Κινείσαι στο Θεό και μετά έρχεται αυτή η ηδονή. Αν δεν εκφραστεί προς τα πάνω, επειδή έχει αυτό το δυναμικό,

ξεσπάει προς τα κάτω και περνάει μέσα σ' όλες τις αισθήσεις του ανθρώπου και ο άνθρωπος γίνεται άνθρωπος της ηδονής. Όλα που λέμε, γαστριμαργία... Αυτή η έκρηξη είναι πια. Τρία λοιπόν καίρια θεολογικά σημεία.

Τώρα να δούμε τι κάνει η οποιαδήποτε ψυχοθεραπευτική προσέγγιση. Ξεκαθάρισα την ψυχιατρική ως σωματικές διεργασίες, ξεκαθάρισα την ψυχολογία ως απλώς παρατήρηση πώς συμπεριφέρεσαι και μένει αυτό μόνο, η ψυχοθεραπεία της σύγχρονης κοινωνίας. Οι ψυχοθεραπευτές αυτά που σας είπα δεν τα ήξεραν. Κανονικά έπρεπε να τα ξέρουν, αφού μιλούν για ψυχή, εφόσον μελετούν την ψυχή- πράγμα που δεν το όρισαν, εμείς το ορίσαμε με την ορολογία του Αγίου Ιωάννη του Δαμασκηνού- θα' πρεπε τουλάχιστον να ψάξουν, τι έχουν πει οι προηγούμενοι αιώνες περί ψυχής. Ξεκίνησαν λοιπόν χωρίς να ξέρουν αυτήν την ιστορία. Και άρχισαν να κάνουν υποθέσεις. Γιατί ο άνθρωπος είναι έτσι; Έβαλαν ορολογίες, δύο βασικές ορολογίες είναι: «νευρώσεις», «ψυχώσεις». Δεν θα μπω στην ανάλυσή τους. Δε θέλω να σας κουράσω. Ποια είναι η αιτία της νευρώσεως; Η μεγάλη αγωνία των ψυχοθεραπευτών· πώς θα θεραπεύσουν τη νεύρωση. Βλέπουν τον άνθρωπο κουρασμένο, διαλυμένο.

Προσέξτε τώρα το καίριο σημείο. Άρχισαν να κάνουν υποθέσεις. Η υπόθεση είναι πάντα υπόθεση. Η υπόθεση έχει μέσα της μια φιλοσοφική πρόταση, είναι υπόθεση. Και είπαν η αιτία είναι αυτή, αυτή κι αυτή. Και είπαν 200 και 300 αιτίες, γι' αυτό σήμερα μπορεί να έχουμε 200 και 300 σχολές ψυχοθεραπευτικής. Ο καθένας πιάνει κάτι. Μπορεί κάπου να 'χει ένα στοιχείο αλήθειας. Και ξεκινώντας η οποιαδήποτε σχολή να θεραπεύσει, ξέρει εκ προοιμίου τι είναι η αιτία. Απλώς προσπαθεί να τ' αποκαλύψει. Αν πει ένας ότι είναι εγωισμός, αυτό· αν πει ένας ότι είναι το σεξουαλικό, αυτό. Ξέρει από πριν τι είναι σαν υπόθεση φιλοσοφική και ψάχνει να βρει αυτό που όρισε. Και εδώ είναι το μπλέξιμο, ότι όλες οι ψυχοθεραπευτικές μεθοδολογίες είναι φιλοσοφικές μεθοδολογίες. Δεν είναι επιστημονικές προσεγγίσεις. Δεν έχουν καμιά σχέση με την ψυχιατρική (με τον εγκέφαλο, με το νευρικό σύστημα, με τους νευροδιαβιβαστές). Καμιά σχέση. Απλώς μένει η λανθασμένη ορολογία «ψυχιατρική». Άλλο αυτό και άλλο η φιλοσοφία περί της παθήσεως. Θα τονίσω κάτι πάλι πάρα πολύ καίριο. Λένε αυτοί «μα ας μην

ξέρουμε τον ορισμό της ψυχής, κτιστή δε λέτε ότι είναι η ψυχή; Κτιστή δεν είναι; Ο Θεός μόνο είναι άκτιστος, κτιστή είναι. Ωραία. Το καθετί κτιστό είναι ερευνώμενο», λένε. Ξέρετε τι λέει ο Άγιος Ιωάννης ο Δαμασκηνός; Ότι «παν κτιστόν μη ερευνώμενον». Μα, τι λες Ιωάννη; Αφού είναι κτιστό υπόκειται σε έρευνα, σε μικροσκόπιο, σε παρατήρηση. Ερώτηση: δε μου λέτε, οι ουράνιες δυνάμεις των Αρχαγγέλων είναι κτιστές ή όχι; Κτιστές είναι. Ερευνώνται; ΟΧΙ. Άρα παν κτιστόν μη ερευνώμενον. Και συνεχίζει ο ίδιος Άγιος: «Τι είναι το ομοειδές των ανθρώπων με τις ουράνιες δυνάμεις;» Αυτή η νοερή κίνηση στο Θεό, που δεν την έχουνε την ουσία της ψυχής τα ζώα είπαμε, μόνο ενέργειες έχουνε. Βλέπετε, το μη ερευνώμενο από τον άνθρωπο είναι η ουσία της ψυχής που είναι κτιστή μεν, αλλά μη ερευνώμενη. Κατά το ομοειδές με τις ουράνιες δυνάμεις. Άρα η ψυχή δεν ερευνάται. Όποιος τολμήσει να πει ότι είναι υποκείμενο ερεύνης, κάνει λάθος. Κτιστό, αλλά μη ερευνώμενο. Εάν λοιπόν προσπαθούν να την βρουν την ψυχή, δεν μπορούν να την ερευνήσουν. Θα πούνε κάποιοι: μια μέρα θα έρθει μια επιστημονική μεθοδολογία που θα την ανακαλύψει. Όχι, ποτέ. Ενέργειες θα προσδιορίζει. Όχι ουσία ψυχής. Ενέργειες, αυτό που βλέπουμε. Να λοιπόν η κάθε σχολή έρχεται τώρα να κάνει προτάσεις, προτάσεις περί θεραπείας. Και αρχίζει ο μεγάλος κυκεώνας πια της ψυχοθεραπευτικής.

Θα σας δώσω μερικά υποδείγματα, μερικές νύξεις απ' όλες αυτές τις σχολές, να πάρετε μια μικρή γεύση. Και τονίζω, παρ' όλες τις έντιμες προσπάθειες πολλών απ' αυτούς. Αλλά είναι αδύνατον και την ψυχή να ερευνήσουν και να δώσουν στην ψυχή αυτά που σας είπα: ουσία, το λογικό που είναι του Χριστού μας, την κίνηση προς το Θεό και την κάλυψη της ηδονής -προς τα πού; Όλες λοιπόν οι προτεινόμενες προτάσεις τους κινούνται στο επίπεδο το οριζόντιο. Βλέπουν τον άνθρωπο, τον έξω από το Θεό, και πάνε να τον γιατρέψουν. Πώς; Η ουσία; Η κίνηση; Η ηδονή; Όλες οι θεωρίες αυτές -από όλες αυτές κάπου 25 κυριαρχούν στην Ελλάδα σήμερα- όλες, μα όλες, προσεγγίζουν τον άνθρωπο χωρίς το κάλλος αυτών των τριών μεγεθών που σας είπα. Άρα, αδύνατον να γιατρευτεί η ψυχή.

Τι είναι οι ψυχοθεραπευτικές μεθοδολογίες;

Να λοιπόν μερικά παραδείγματα. Το πρώτο γνωστό παράδειγμα, το πολύ γνωστό παράδειγμα, το Φρουϊδικό, του πατέρα αυτών των ψυχοθεραπευτικών μεθοδολογιών. Προσέξτε, ψυχίατρος ήταν, αλλά εγκαινίασε το χώρο του συνδυασμού της ψυχοθεραπευτικής με την ιατρική. Άρα έγινε φιλόσοφος. Εκεί δεν είναι επιστήμων. Είναι φιλόσοφος. Προσέξτε. Το τονίζω η κάθε ψυχοθεραπεία είναι φιλοσοφική προσέγγιση, γι' αυτό σήμερα στην Ελλάδα πολλοί ψυχοθεραπευτές δεν είναι γιατροί. Μπορεί να περάσουν από ένα σεμινάριο ενός χρόνου, ενάμισι χρόνου και να γίνουν ψυχοθεραπευτές. Μπορεί να πάτε σε μια σχολή κοινωνικών λειτουργιών, να πάρετε ένα μάθημα ψυχοθεραπευτικής και να γίνετε ψυχοθεραπευτής, ως κοινωνικός λειτουργός. Είναι φιλοσοφική προσέγγιση, το τονίζω.

Να λοιπόν ο Φρόντ, μη γνωρίζοντας αυτό το ανοδικό, προσδιορίζει πολύ σωστά ότι η ρίζα του πράγματος είναι στα ένστικτα, λέει. Στην ηδονή, σωστά το προσδιορίζει. Στα ένστικτα. Και εκεί βάζει τον όρο «υποσυνείδητο». Είναι μέσα, είναι κρυμμένο μέσα. Και επειδή υπάρχουν κάποιοι ορισμοί απ' την κοινωνία, υπάρχουν νόμοι, υπάρχουν εντολές, ε, τις φοβάσαι λίγο και δεν εκδηλώνεις τα ένστικτά σου αυτά, τα φοβάσαι. Αυτές τις εντολές τις λέει «υπερεγώ», πάνω από μένα και με καταπιέζουν. Και λίγο η καταπίεση του νόμου, της ηθικής, λίγο οι ορμές μου, ε, αυτό που βγαίνει στη μέση είναι το «εγώ», τι εμφανίζομαι εγώ. Θέλω μερικά πράγματα να κάνω με τα ένστικτα, με εμποδίζει ο νόμος και η ηθική και είμαι αυτό το «εγώ», το καταπιεσμένο «εγώ». Κι αρχίζει να λέει ποια είναι τα πιο κυρίαρχα ένστικτα. Και βάζει το σεξουαλισμό. Βλέπετε, έτσι ξεκινάει. Κάνει σωστό προσδιορισμό, τα ένστικτα, αλλά ποια ένστικτα; Πώς θα θεραπεύσει αυτά τα ένστικτα; Δεν έχει το ανοδικό, την κίνηση προς το Θεό, δεν έχει την ηδονή-οδύνη. Πώς θα γιατρέψει; Δεν μπορεί.

Και αρχίζει πια η πρόταση της κάθε σχολής να είναι ή παράλληλη με το Φρόντ ή λίγο διαφορετική. Εδώ στο δικό του μέγεθος, το ξέρετε πολύ καλά, είναι να αρχίσεις να λες τη ζωή σου, να λες, να λες. Για πάρα πολύ καιρό. Η βασική, αρχαία, πρωτογενής μέθοδος του Φρόντ ήταν μέχρι 5-6-7 χρόνια να κάνεις την κουβέντα αυτή και σιγά-σιγά να αναδυθεί από μέσα σου, να απελευθερωθείς απ' τα ταμπού, από όλο αυτό το «υπερεγώ» που σε

καταπιέζει, νόμοι ηθικοί -μόνο στον ψυχοθεραπευτή τα λες- βγαίνει, βγαίνει, βγαίνει και θα βγει από μέσα σου αυτό (το υποσυνείδητο). Και θεραπεία; Αν ο προσδιορισμός είναι το σεξουαλικό ένστικτο, πώς θα το θεραπεύσει; Τι θα γίνει μ' αυτή την ηδονή; Πού θα στραφεί αυτή η ανώμαλη ηδονή; Πού θα τη στρέψεις; Δεν υπάρχουν απαντήσεις. Υπάρχει μια φοβερή διαδικασία, η οποία μάλιστα περνάει και από μια άλλη φιλοσοφική μέθοδο, που λέγεται «μεταβίβαση», όπου ο άρρωστος έχει μια σχέση ιδιότυπη με τον θεραπευτή του. Μια σχέση όπου ο θεραπευτής παίρνει τη θέση του γονιού. Ή παίρνει ιδεατά και τη θέση του εραστή, όπου ο θεραπευόμενος -αυτό είναι βασική μεθοδολογία της κλασικής φροϋδικής προσέγγισης- εξιδανικεύει το γιατρό του, το θεραπευτή του. Και εξιδανικεύει και έχει ένα πρότυπο επιτέλους στη ζωή του. Γιατί δεν το 'χε ποτέ. Γιατί έχει περάσει και από αυτά τα ένστικτα τα εσωτερικά που και λάθος εκφράστηκαν και βρίσκει ένα πρότυπο επιτέλους στη ζωή του. Γιατί δεν το 'χε ποτέ. Και αρχίζει αυτή η φοβερή ιστορία της «μεταβίβασης», όπου γίνεται μια δέσμευση του προσώπου του θεραπευόμενου με το πρόσωπο του θεραπευτή και αυτό θέλει χρόνια διαδικασία. Βλέπετε, ένας στοιχειώδης προσδιορισμός του σεξουαλικού ενστίκτου χωρίς θεραπευτική και με λάθος μεθοδολογία.

Πώς θεραπεύεται το "εγώ" σύμφωνα με τον Άγιο Μάξιμο τον Ομολογητή:

Να, αν τολμούσαμε, μερικές άλλες παρατηρήσεις. Η γνωστή ιστορία του Άντλερ. Λέει είναι το ένστικτο της ανωτερότητας. Δε λέει πώς γιατρεύεται. Λέει να βρω πού είναι αυτό και να δω πόσο σωστά θα εκφραστεί. Εδώ είναι η μεγάλη ιστορία. Εμείς το λέμε εγωισμό αυτό. Πώς θα γιατρευτεί αυτό; Πού θα πάει το «εγώ»; Λέει ο Μάξιμος ο Ομολογητής: το «εγώ» θα πάει στο Θεό και θα γίνει πραγματικό «εγώ». Χωρίς το Θεό είναι ένα ηδονικό «εγώ». Βλέπετε, το «εγώ» πάλι. Να βρεθεί μπρος το Θεό. «Εγώ ειμί ο Ων» και εσύ - που είσαι εσύ, το πλάσμα- βρίσκεις τον «εγώ ειμί ο Ων». Αλλά αυτό είναι ένα ταπεινό, ταπεινούμενο «εγώ» και βρίσκεις το πρόσωπό σου μπρος το Θεό. Τι θα γίνει πια αυτό το «εγώ»; Πού θα εκδηλωθεί; Τρόποι, μηχανισμοί, για να καθηλωθεί. Ρωτάει ο Φρόντ: «Πώς έφτασε ο άνθρωπος σ' αυτή την κατάσταση; Πώς έφτασε; Φταίει το σεξ». Λέει ο Άντλερ: «Τι προσπαθεί να πετύχει ο άρρωστος μ' αυτό που κάνει; Ε, να γίνει ηγέτης». Κι έρχεται ένας τρίτος, ο

Γιουνγκ που λέει τι συμβολίζει αυτό που κάνει ο άνθρωπος. Αρχίζουν οι συμβολισμοί. Μπαίνει σε μια χαώδη διαδικασία. Τι συμβολίζει αυτό που κάνεις; Μπορεί κάτι να συμβολίζει. Αλλά δεν είναι εκεί η θεραπεία. Και μετά από κει πια, αρχίζει μια ολόκληρη ιστορία, υπάρχουν αυτοί οι μαθητές του Φρόυντ που αρνούνται το Φρόυντ και κάνουν δικές τους σχολές. Λέω, παραδείγματος χάριν, ο Ότο Ρανκ λέει το τραύμα της γέννησης. Ένα παιδί, την ώρα που γεννιέται, περνάει ένα σοκ κι αυτό του μένει για πάντα. Και οτιδήποτε παθαίνει, όποιο ψυχολογικό πρόβλημα, είναι αυτό το τραύμα της γέννησης, συνεχώς. Η γέννηση, λέει, είναι η αιτία του αρχέγονου άγχους. Βλέπετε, το ότι βγαίνεις από τη μήτρα της μητέρας σου και πας στον έξω κόσμο είναι ένα σοκ, λέει. Κι αυτό καθορίζει τη ζωή σου. Το λέει ο Ρανκ. Ο Θεοντόρ Ράιχ λέει κάτι άλλο. Και μάλιστα έχει γράψει ένα βιβλίο που λέγεται «Ακούγοντας με το τρίτο μάτι». Η έλλειψη μητρικής φροντίδας στα πρώτα στάδια της ζωής μας. Μεταθέτει την προηγούμενη θεωρία, το τραύμα της γέννησης στα πρώτα χρόνια, τις πρώτες εβδομάδες της ζωής μας. Μια μητέρα που ήταν λίγο ανέμελη, δούλευε, δεν είχε το παιδί κοντά της κτλ, το ψάχνει, το ψάχνει ο ψυχοθεραπευτής... Αν πας δηλαδή σε μια σχολή των Ραϊχιστών, αυτοί εκ προοιμίου ξέρουν ότι είσαι νευρωτικός, γιατί αυτό οφείλεται στην έλλειψη της μητρικής φροντίδας στα πρώτα έτη της ζωής σου και ψάχνουν εκεί την ιστορία. Κι αν δεν είναι έτσι; Και μπορεί μια περίπτωση να είναι και έτσι. Αλλά εκεί είναι η θεραπεία; Και το βρήκε. Μία περίπτωση μπορεί να είναι κι έτσι. Μπορεί και κάτι να είναι έτσι. Αλλά δεν είναι όλα έτσι.

Ή θα πάτε σε άλλες μεθοδολογίες, όπως ο Έριχ Φρομ, ο γνωστός Έριχ Φρομ που λέει «για να θεραπευτεί ένας άνθρωπος, δεν αρκεί να θεραπευτεί ένας άνθρωπος. Πρέπει να θεραπευτεί όλη η κοινωνία. Γιατί η κοινωνία είναι το παν που ορίζει τα μεγέθη». Ε, πώς θα θεραπευτεί η κοινωνία; «Πρέπει όλοι να περάσουν από ψυχανάλυση», λέει. Μα, μπορεί να γίνει αυτό το πράγμα; Αυτό έχει μια απολυτότητα. Δεν μπορεί να γίνει. Η Εκκλησία τι λέει; Κι εμείς θέλουμε την εν Χριστώ κοινωνία, όλον τον κόσμο να είναι εν Χριστώ κοινωνία. Θεραπεύουμε το πρόσωπο κι αυτό μεταμορφώνει την κοινωνία. Αλλά, το πρόσωπο πώς θεραπεύεται; Με την κίνηση, με την οδύνη, με την άσκηση και τον πόνο. Είναι μια κάθετη άποψη που δεν έχει τίποτε να πει. Ακούστε τι λέει ένας τρομερός ψυχοθεραπευτής, ο Βίλχελμ Ράιχ. Λέει ότι η αιτία της νευρώ-

σεως είναι ότι δεν εκφραζόμαστε σωματικά, ότι δεν αφήνουμε το σώμα μας να εκφραστεί. Και η απόλυτη έκφραση είναι η απόλυτη σεξουαλικότητα. Η έκρηξη της σεξουαλικότητας, λέει ο Βίλχελμ Ράιχ. Η έκρηξη, μια έκρηξη και πρέπει όλο αυτό να εκφραστεί. Ακούστε τη θεραπευτική μέθοδο του Ράιχ: να ουρλιάζεις, να χτυπιέσαι -συγνώμη γι' αυτά που θα πω- να κάνεις καταναγκαστικό εμετό, να κάνεις αυνανισμό, να κάνεις αμοιβαίο αυνανισμό, αμοιβαίο σεξ και ομαδικό σεξ. Να ξεσπάσει το σώμα. Εδώ δε μιλάμε καν για την τάση προς ηδονή, εδώ είναι πια όλη η ηδονή βαλμένη σε μια έκφραση προς τα έξω. Τι θα γιατρέψει αυτό το πράγμα; Τι σχέση έχουν αυτά μ' όλο το κάλλος της Εκκλησίας μας; Δυστυχώς η ώρα πέρασε ήδη για να διαβάσω κείμενα των πατέρων. Όλα αυτά τα κείμενα των πατέρων για όλες αυτές τις θέσεις θα τα καταθέσω σ' αυτό το ταπεινό πόνημα που ετοιμάζω.

Κι έρχονται πολλές άλλες θέσεις, η υπαρξιακή ανάλυση, το πρόβλημα γιατί ζούμε, γιατί υπάρχουμε, η αγωνία του ανθρώπου, του Ρόλλο Μέη. Έρχεται μια άλλη θεωρία, η οποία λέει ότι ο άνθρωπος κατανοείται μόνο υπό τη βάση της ολότητάς του, πρέπει να καταλάβεις πού ζει, πώς είναι, γιατί είναι έτσι, τι τρώει κτλ., μόνο έτσι θα θεραπεύσεις. Λέγεται μορφολογική θεραπεία αυτή. Πολλά ονόματα' ορθολογική ψυχοθεραπεία του Άλμπερτ Έλλις: αδυναμία να αποδείξουμε τίποτα στη ζωή μας, ανάλυση του Μάσλοου: αν αυτοπραγματωθούμε, τότε σώζουμε τη ζωή μας, η ανάλυση του Έρικσον. Απίθανες υποθέσεις. Τα 'χω μπροστά μου και ζαλίζομαι που τα βλέπω. Και όλη αυτή η ιστορία καταλήγει μετά σε μια μετεξέλιξη, στην ομαδική ψυχοθεραπεία, όπου είδαν ότι έλεγαν θεωρίες ο καθένας, θεωρίες, και ο κάθε ασθενής μπορεί να ήταν κάπου αλλού, σ' άλλο χώρο να ήταν, κάποια αιτία να είχε. Λέει να τους βάλω όλους μαζί και αν ακουστούν όλες οι περιπτώσεις, θα 'χουμε το μαζικό. Κι ακούς 20 αιτίες αρρώστιας και λες όλες είναι δικές μας. Ο ένας φωνάζει «έχω αρρωστήσει απ' τη μητέρα μου», ο άλλος «έχω αρρωστήσει γιατί δεν εξέφρασα το σώμα μου», ο άλλος «γιατί είχα αυτό το στάδιο του σοκ της γεννήσεως», άλλος «γιατί είχα το σεξουαλικό». Τ' ακούς όλα αυτά σε μια ομάδα και σου λέει: «κάπου μέσα σ' όλα αυτά είσαι και συ». Και μπαίνεις με μία αρρώστια και βγαίνεις με είκοσι. Ένα απέραντο χάος, που δεν έχει να δώσει τίποτε σ' αυτήν μας την αναζήτηση.

Ο μισών την ψυχήν αυτού ένεκα εμού και του Ευαγγελίου, ούτος σώσει αυτήν:

Ολοκληρώνοντας αυτή τη σύντομη ανάλυση, να πω δυο-τρία πράγματα καταληκτήρια. Μπορεί κάπου να σας βοηθήσουν. Θα καταλάβετε πρώτα-πρώτα πως σε αυτές τις θεραπείες (που σας λέω οι άνθρωποι είναι έντιμοι, ψάχνουν να βρουν κάτι να βοηθήσουν τους ανθρώπους - αλλά πώς;) δε γίνεται λόγος για θεραπεία των παθών, των ορμών, για την ψυχή, για την άσκηση, για το λόγο, για την ηδονή, για τίποτε απ' όλα αυτά. Κανένας λόγος δε γίνεται. Και τελικά θυμάμαι αυτό που είχε πει ο Χριστός σε εκείνον τον καταπληκτικό του λόγο και οι πατέρες τον ερμηνεύουν. Ερμηνεύσατε ποτέ το λόγο του Χριστού μας, όταν έλεγε «όποιος θέλει να σωθεί, να μισήσει την ψυχή αυτού»; «Ο μισών την ψυχήν αυτού ένεκα εμού και του Ευαγγελίου, ούτος σώσει αυτήν». Το σκεφτήκατε ποτέ; Τραγικό δεν είναι; Να το λέει ο Χριστός; «Ο μισών την ψυχήν αυτού». Μα τι λες, Χριστέ μου; Την ψυχή μας έδωσες. Και λένε οι πατέρες με ένα φοβερό κάλλος, ερμηνευτικό: «μα την ψυχή που κινείται χωρίς ουσία και μόνο με τις ενέργειες, κατά τα ζωικά της μεγέθη». Γι' αυτό «ψυχή φάγε, πίε, ευφραίνου, έχεις πολλά αγαθά». Βλέπετε; Οι ενέργειες. Και η πλεονάζουσα ενασχόληση με την ψυχή, χωρίς την κίνηση, χωρίς την ουσία και χωρίς τον πόνο και την οδύνη. «Ο μισών την ψυχήν αυτού». Θα μισήσεις αυτήν την ψυχή, με την οποία ασχολείσαι γύρω, γύρω, γύρω, κατά τα ενεργήματα, θα αφήσεις αυτό που ξέρεις και θα πας στη λογοποίηση της ψυχής σου (ουσία), στην κίνηση προς το Θεό (το δεύτερο θεραπευτικό μέγεθος) και τρίτον σ' αυτή την έκφραση του ξεπεράσματος της ηδονής δια της στροφής στο Θεό και της οδύνης, τον πόνο τον ασκητικό. Κι έρχεται πια το μυστήριο της Εξομολογήσεως. Εκεί να ορίσετε τη θεραπευτική. Και να πάει σ' άλλο χώρο τον πιστό.

Μπορεί το Μυστήριο να δεχτεί τεχνικές και μεθοδολογίες;

Λένε, τι μου βάζει κανόνα; Αυτός είναι ο κανόνας: στροφή στο Θεό, του σώματος, των αισθήσεων, όλης της υπάρξεώς μου, η λογοποίηση της ψυχής, να βρεθεί μέσα ο Λόγος Χριστός και τότε πια δεν είναι η ψυχή που λέει «ψυχή μου έχεις πολλά αγαθά», είναι η ψυχή που λέει «ψυχή μου, ψυχή μου, ανάστα, τι καθεύδεις;» Βλέπετε τη διαφοροποίηση; Είναι Μεγάλη Σαρακοστή. Και πια το Μυστήριο δε δέχεται τεχνικές αυτών των μεθοδολογιών. Τι

τεχνική; Ποια τεχνική; Οι τεχνικές είναι οι φιλοσοφικές εκφράσεις και προσπάθειες να συγκρατήσουμε τον άνθρωπο από το να μην ξεσπάσει από τα πάθη του πιο πολύ, οριζόντια. Καμιά τεχνική δεν μπορούμε να δανειστούμε. Κι έρχομαι σ' αυτό με το οποίο ξεκίνησα. Ναι, δεν μπορούμε να προσλάβουμε τίποτα απ' όλα αυτά, από μεθοδολογίες. Δεν είναι δυνατό. Δεν το δεχόμαστε. Άλλο ότι η Εκκλησία για να κάνει λειτουργία μπορεί να πάρει το πρόσφορο κι απ' το φούρνο, μια πρόσληψη είναι. Το υποστήριξαν αυτό μερικοί. Όχι εδώ. Δεν έχουμε να προσλάβουμε μεθοδολογία. Να προσλάβουμε από την ψυχιατρική πώς λειτουργεί ο εγκέφαλος, οι νευροδιαβιβαστές, να καταλάβουμε μερικά πράγματα παραπάνω, ακόμη κι απ' τον ψυχολόγο «να, ένα παιδάκι το οποίο είναι σε μια οικογένεια όπου είναι καταπιεσμένο, στο σχολείο είναι στενοχωρημένο», να τ' ακούσουμε σαν μια παρατήρηση. Να τ' ακούσουμε. Αλλά μεθοδολογία ψυχοθεραπευτική δεν μπορούμε να προσλάβουμε. Είναι άνομο για την Εκκλησία μας. Δεν μπορεί να μπει στο Μυστήριο μέσα καμιά τέτοια δομή κατά τα μέτρα πολύ απλά που σας τ' ανέλυσα.

Ήταν πολύ μεγάλα θέματα, προσπάθησα να τα απλοποιήσω, να τα κάνω μικρά, μικρά, μικρά μηνύματα στην αγάπη σας, κάπου για να ξέρετε λίγο πού θα σταθείτε σ' αυτό το χάος που επικρατεί σήμερα. Κατά τ' άλλα όσοι δεν είναι κοντά στην Εκκλησία, έστω αν βοηθούν αυτούς τους ανθρώπους για να μην πηδούνε απ' τα παράθυρα -μέχρι να βρουν την Εκκλησία- ε, καλό κάνουν κι αυτοί.

Απομαγνητοφωνημένη ομιλία στην Αγία Παρασκευή του ομωνύμου προαστίου Αθηνών, στις 18-3-2003

Αναδημοσίευση από: <http://www.oodegr.com/> και <http://www.floga.gr/>

Πηγή : <https://impantokratoros.gr>

